

nieuwsbrief juni 2013

MEDISCHE MISSIE ZUSTERS

Agnes McLaren en Anna Dengel

Realistische vrouwen met een
visie van binnenuit

Verbinding als missie

Jongeren en hun eigen invulling
aan hulp bieden

Jaarverslag 2012

Hoe hebben we met uw gift
kunnen helpen

Anna Dengel

Agnes McLaren

Vrouwen met een visie

Bezoek ook onze website:
www.medischemissiezusters.nl

Colofon

Medische Missiezusters is een uitgave van de Stichting Vrienden van de Medische Missiezusters om geïnteresseerden te informeren over leven en werk van de medische missiezusters.

Redactie

Magda Van Hoyweghen, MMZ
Mirjam Koevoets, MMZ
Tjitze Vogel
Natascha Catoire (eindredactie)

Commentaar en reacties

Te richten aan:
Redactie,
vriendenmmz@antenna.nl

Nederland

Wittevrouwensingel 55
3572 CB Utrecht
Telefoon 030 2732 503
ING Bank 33 56 00
Rabobank 3642 60 602

België

Ciambertanidreef 25/2
B-9120 Beveren
Telefoon 03 2954 090
ING Bank 320 015 396 596
IBAN BE 65 320 015 396 596

Internet

E-mail:
vriendenmmz@antenna.nl
Website:
www.medischemissiezusters.nl

Vormgeving

Arti Medica, Ben Kooloos
www.artimedica.nl

Druk

ID Print, Roelofarendsveen

Foto's

Archief MMZ

Medische Missiezusters wordt tweemaal per jaar toegezonden aan donateurs en geïnteresseerden. Ook interesse? Stuur een mailtje of bel met het kantoor in Utrecht. De nieuwsbrief wordt kosteloos toegezonden, er wordt gevraagd om een vrijwillige bijdrage.

De Stichting Vrienden MMZ is bij de fiscus geregistreerd als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). De Vrienden betalen geen belasting over schenkingen, erfenissen en legaten, u kunt giften aftrekken van de belasting.

ISSN: 0926-1281

Van de redactie

Op 17 April van dit jaar was het 100 jaar geleden dat Agnes McLaren overleed. Een vrouw die, begiftigd met een goed verstand en een warm hart, een beweging in het leven heeft geroepen die veel verder reikt in plaats en tijd dan zij ooit kon hopen of vermoeden. Met haar doorzettingsvermogen en idealisme heeft ze de weg vrij gemaakt en is ze een verre voorbereider geweest voor de stichting van de Society van Medische Missiezusters.

Eén van de mensen die heel bijzonder en van dichtbij door haar geïnspireerd en geholpen werd was Anna Dengel. Al hebben ze elkaar nooit persoonlijk ontmoet, uit het weinige contact dat Agnes McLaren en Anna Dengel hebben gehad, kunnen we afleiden dat er een wederzijds vertrouwen, begrip en ondersteuning was om vakkundige medische hulp te kunnen bieden aan vrouwen in het toenmalige India. Een hulp die hard nodig was vooral bij bevallingen. Beide vrouwen hadden ook een onbegrensde visie en een vaste wil om elk op hun manier daar iets aan te doen.

Door hun beider leven heen loopt er een rode draad van moed en doorzettingsvermogen om mogelijkheden te scheppen, voorbij de grenzen van het mogelijke, die vooral aan vrouwen en kinderen een beter leven zouden garanderen. Agnes was een wegbereider en een inspiratie voor Anna, 100 jaar geleden en de medische missiezusters zijn aan beide moedige vrouwen veel dank verschuldigd. De visie van Agnes McLaren, die ook Anna Dengel inspireerde, is voor de medische missiezusters tot op vandaag nog een bron van inspiratie en doorzettingsvermogen. Al is de situatie van de vrouw al verbeterd vergeleken met 100 jaar geleden, toch blijft er nog heel veel te doen. Een situatie waaraan Medische missiezusters ook nu nog veel aandacht en zorg blijven besteden.

In onze vlug veranderende en steeds kleiner wordende wereld worden ook, zoals het vroeger gebeurde, nieuwe vormen van internationale samenwerking opgezet. Zo wordt er nu ook aan jonge mensen de kans gegeven om voor een kortere tijd hun krachten en energie te delen met minderbedeelden overal ter wereld.

Dit nummer van "de Medische Missiezusters" brengt u niet alleen terug naar de tijd van Agnes McLaren, meer dan 100 jaar geleden, maar het zet u ook in de tegenwoordige tijd, waar door oud en jong een bijdrage gegeven kan worden aan "missiewerk" voor de opbouw van een betere wereld. Het doet denken aan Anna Dengel die ooit zei "We leven maar één keer en daar moeten we het beste van maken"

Magda van Hoyweghen, MMZ

De ruimte in de nieuwsbrief is beperkt. Graag nodigen we u uit de activiteiten van de Medische Missiezusters te volgen op de website:
www.medischemissiezusters.nl

De macht van vrouwen is groter dan zij zelf denken

De voorgeschiedenis van de Medische Missiezusters

Agnes McLaren

Agnes McLaren werd geboren in 1837 in Schotland in een welgesteld en politiek geëngageerd, sociaal bewogen quakersgezin.

Al vroeg werd ze aangesproken door de armoede die rondom haar heerste en ontpopte ze zich als één van de filantropen van haar tijd. Ze was ook actief lid van het netwerk van vrouwen die ijverden voor hun stemrecht.

Al had ze veel belangstelling voor geschiedenis en kunst, toch ging ze medicijnen studeren. Geen vanzelfsprekende keuze want de meeste universiteiten lieten toen nog geen vrouwen toe tot de medische faculteit. Uiteindelijk kwam ze na veel reizen, overleg en informatie terecht in Montpellier (Frankrijk) waar ze afstudeerde als eerste vrouwelijke arts. In haar studietijd en ook later in haar praktijk als huisarts ging ze regelmatig naar de Mis en onderhield ze ook nauw contact met vrouwelijke religieuzen die haar onderdak boden en haar steunden bij haar vele medische en sociale activiteiten. Het was dan ook geen grote verrassing toen Agnes op 62 jarige leeftijd katholiek werd.

Het grootste deel van haar leven is Agnes in Frankrijk gebleven waar ze na haar studies een zelfstandige medische praktijk had, ook ongewoon voor een alleenstaande vrouw. Ze bekommerde zich vooral om arme vrouwen en hun kinderen die geen financiële middelen hadden. Ze kon dat ook doen omdat ze uit ervaring wist dat welgestelde dames haar financieel steunde.

Agnes, die haar contacten met familie en vrienden trouw onderhield, hoorde van haar presbyteriaanse collega's in het Engeland van die jaren, dat het kleine aantal vrouwelijke dokters door het mannenbastion niet met open armen werd ontvangen. Het gevolg daarvan was dat de meesten van hen als missionarissen gingen werken in landen van het 'British Empire', vooral in India en het tegenwoordige Pakistan. Hun verhalen brachten de vele moeilijkheden naar voren waarmee moslimvrouwen te kampen hadden omdat ze ook op kritieke momenten, als tijdens bevallingen, niet door een mannelijke dokter behandeld mochten worden. Dit riep veel vragen bij haar op en ze werd er

persoonlijk door aangegrepen. Toen ze zich rond haar zestigste terugtrok uit actief medisch werk, heeft ze zich tot het eind van haar leven ingezet om aan die moeilijke situatie van moslimvrouwen iets te doen.

Haar persoonlijke ervaring als arts en een betere kijk op het religieuze leven, vooral na haar bekering tot het katholieke geloof, bracht haar geleidelijk aan tot de dwingende vraag: waarom zijn er zo weinig katholieke vrouwen, in tegenstelling tot presbyteriaanse vrouwen, die zich inzetten om medische hulp te bieden aan de miljoenen moslimvrouwen in India? Deze gedachte bleef haar volgen en was ook haar grootste zorg. Alles wat haar nog overbleef aan tijd en energie gebruikte ze om medische zorg aan vrouwen in India mogelijk te maken. Daartoe stelde ze eerst een studiebeurs beschikbaar voor de medische opleiding van vrouwen die naar India zouden gaan en financiële steun nodig hadden. Dat voorstel bleek toch moeilijker dan eerst gedacht omdat vooral voor

Agnes McLaren heeft zich ingezet om Rome ervan te overtuigen dat het verbod voor vrouwelijke religieuzen en priesters om chirurgie en verloskunde te praktiseren, opgeheven moest worden.

alleenstaande vrouwen het medische werk in India té veeleisend was. Bij verdere informatie kwam ze tot de vaststelling dat religieuzen, door hun manier van leven en hun instelling beter geschikt zouden zijn om zich volledig aan dit medisch werk te geven, maar... zij hadden al sinds de middeleeuwen geen toestemming van Rome om chirurgie en verloskunde te beoefenen. Zonder deze speciale hulp zouden hun diensten aan moslimvrouwen in India weinig effect hebben. Na deze ontdekking heeft ze zich totaal ingezet om Rome te overtuigen dat het verbod voor vrouwelijke religieuzen - en ook priesters - om chirurgie en verloskunde te praktiseren, opgeheven moest worden.

In 1904, toen Agnes 67 jaar was, ontmoette ze in Engeland Monseigneur Wagner, een missionaris in Noord-India die haar zorg voor de Indiase moslimvrouwen deelde. Met zijn verdere hulp en ook met de financiële steun van vrouwen op het thuisfront, heeft ze de nodige financiën bij elkaar verzameld om het Catharina ziekenhuis in Rawalpindi te stichten. Eén van de eerste vrouwen en waarschijnlijk de enige die een studiebeurs ontving om als arts naar Rawalpindi te gaan was: Anna Dengel!

Aan verschillende bisschoppen in India vroeg Agnes McLaren om persoonlijk naar het Vaticaan te schrijven over de grote medische nood van

Indiase vrouwen in de moslimwereld. Deze informatie gebruikte ze dan zelf tijdens haar vijf persoonlijke bezoeken aan het Vaticaan (tussen 1908 en 1912) om toestemming van Rome te krijgen om religieuze vrouwen toe te laten tot het beoefenen van chirurgie en verloskunde. Deze toestemming is er uiteindelijk gekomen in 1936 maar jammer genoeg heeft Agnes dat niet meer kunnen meemaken omdat ze op 13 april 1913, voor haar zesde bezoek aan Rome, overleed in Antibes (Frankrijk) waar ze ook begraven is. Maar tóch is er iets merkwaardigs gebeurd. Twee grote vrouwen, Agnes McLaren en Anna Dengel, al hebben ze elkaar nooit persoonlijk ontmoet, hebben door samenwerking het aandeel van vrouwen in medisch missiewerk sterk beïnvloed en zo het leven van vrouwen over de hele wereld verbeterd.

Magda van Hoyweghen, MMZ

Anna Dengel

Op 16 maart 1892 werd in Steeg, een klein dorpje in het Oostenrijkse Tirol, Anna Dengel geboren, als eerste in een goed katholiek gezin van later 9 kinderen. Haar vader maakte kleding, ook kerkelijke gewaden, en was een succesvol zakenman. De familie had het goed.

Toen Anna naar school zou gaan verhuisde het gezin naar het stadje Hall, dichtbij Innsbruck. Twee jaar later overleed haar moeder.

Anna zal daar later over zeggen dat deze verdrietige gebeurtenis haar erg gevoelig heeft gemaakt voor pijn en lijden, vooral van moeders en kinderen, en haar visie op zorg en genezing sterk heeft beïnvloed.

Na haar schooltijd ging ze naar Lyon in Frankrijk om Frans te studeren. Daar maakte ze kennis met de Zusters Franciscanessen Missionarissen van Maria (FMM). Er begon langzaam een verlangen in haar te ontwaken; medisch werk voor vrouwen en kinderen.

Bij haar terugkeer in Hall hoorde ze van een vriendin over een schotse dame, Dr. Agnes McLaren die op zoek was naar vrouwen om medicijnen te studeren voor werk in het Catharina Ziekenhuis in Rawalpindi, nu Pakistan, toen nog India.

In juli 1912 schreef Anna naar Agnes McLaren en kreeg per kerende post een enthousiast antwoord. Agnes, die goed contact had met mw. Pauline Willis van het Medisch Missie Committee in Londen die de fondsen beheerde, had nog geen succes gehad met haar plan, omdat vrouwen weinig kans maakten op toelating tot universitaire studies en het niet raadzaam was hen alleen naar de missie te sturen. Maar ze had medewerking gevonden met de universiteit in Cork, Ierland.

Anna vertrok naar Ierland in september 1913, net voor het uitbreken van de eerste wereldoorlog. Omdat tot haar teleurstelling Agnes McLaren was overleden in april, werd ze opgehaald door mw. Pauline Willis, die haar verzekerde dat alles gewoon zou doorgaan zoals gepland. Anna verbleef de eerste maanden in een klooster en besteedde al haar tijd aan de studie van de Engelse taal. Toen haar studies begonnen ging ze bij een gezin wonen en in ruil voor kost en inwoning gaf ze de kinderen bijlessen. Contact met haar familie was praktisch nihil na het uitbreken van de oorlog en ze voelde zich vaak erg alleen.

Toen ze wegens haar goede resultaten een studiebeurs kreeg aangeboden weigerde ze die, omdat ze toch vaak werd gezien als een 'vreemdeling'. Met het geven van lessen en lezingen verdiende ze af en toe iets bij en kon ze haar eindexamengeld betalen. Anna slaagde voor haar examens in 1919, een jaar na het einde van de

*Anna Dengel.
In het begin bezocht
zij de mensen te
paard.*

Anna zag de noodzaak van een stabiele organisatie waarin men elkaar de vrijheid bood om professionele gezondheidszorg in haar volle omvang uit te oefenen.

oorlog en nam zes weken vakantie in Oostenrijk. Ze schrok van de armoede en het verval dat de oorlog daar had teweeggebracht.

Ze ging van Oostenrijk naar Londen om haar reis naar India voor te bereiden en wat praktische ervaring op te doen. In oktober 1920 vertrok ze per boot naar India waar ze op 10 november arriveerde en warm verwelkomd werd door de FMM zusters. De zusters hadden verschillende dokters zien komen en gaan en hadden hun uiterste best gedaan om het ziekenhuisje gaande te houden.

De dag na haar aankomst ging Anna aan het werk. Het moeilijkste waar ze tegenaan liep was dat de zusters haar niet konden helpen bij bevalingen en operaties, omdat de kerk hen niet toestond dit soort werk te doen. Nu begreep Anna Dengel waarom Agnes McLaren al die vermoeiende reizen naar Rome had gemaakt. Anna vertelde later dat ze hierover verbluft en gechoqueerd was en dat deze ervaring van grote invloed is geweest op het verloop

van haar leven en later op het leven van de medische missiezusters. Anna was de enige vrouwelijke arts in de wijde omgeving, een uitkomst voor moslimvrouwen die niet door een man mochten worden geholpen. Het aantal patiënten breidde zich uit. Er was behoefte aan meer bedden, meer dokters en meer verpleegsters. Anna werd steeds meer bevestigd in haar ideaal als missiedokter, maar zag ook de noodzaak van een stabiele organisatie die de aspiraties van haar leden zou bevorderen en ondersteunen en waarin men elkaar de vrijheid bood om professionele gezondheidszorg in haar volle omvang uit te oefenen. Ze overwoog om toe te treden tot de FMM zusters maar tijdens haar verlof in 1924 werd het duidelijk dat de beperkingen van het toenmalige religieuze leven haar medische missie in de weg zouden staan. Ze besloot zelf iets nieuws te beginnen: een religieuze gemeenschap met als doel het uitzenden van medisch opgeleide zusters naar de missie.

Mirjam Koevoets, MMZ

Dare2Go: Verbinding als Missie

Voor religieus geïnspireerd idealisme lijkt vandaag de dag steeds minder plek. Gelukkig blijven de idealen. De behoefte om zelfontwikkeling te vinden in het werken met minder kansrijken op onze wereld lijkt bij de jeugd in de laatste jaren weer eerder te groeien dan af te nemen.

Eén van de organisaties die aan deze laatste ontwikkeling een positieve wending geeft is 'Dare2Go', onderdeel van 'Jeugd en Missie'. Dare2Go realiseert reizen, stages en participaties voor jongeren in projecten in Afrika, Azië en Zuid-Amerika. We spreken directeur Engeliën Calis op het Bossche hoofdkwartier: "Belangrijk is op dit moment voor ons het SBOS programma. Dat is door de overheid opgezet om de betrokkenheid van jongeren bij ontwikkelingswerk en de maatschappij in het algemeen te vergroten en geeft de jeugd veel mogelijkheden. Vrijwilligers committeren zich hierbinnen bijvoorbeeld om na terugkomst van hun reis in Nederland ook nog vrijwilligerswerk te doen.

Als ze bij ons 'binnenkomen' laten we ze een zelfportret maken: 'Wie ben ik, hoe zie ik mijn karakter, hoe zit ik in elkaar?'. Dat is het startpunt van een portfolio die ze na een eerste bijeenkomst steeds bijwerken. Zo hebben ze een profiel van zichzelf en kunnen ze vervolgens kiezen voor een geschikt project. En dat zelfinzicht is belangrijk. Er zijn veel verschillen in wat we 'aanbieden': Afrikaanse projecten waar we mee werken zijn vaak open in hun aanbod/vraag: kijk wat er te doen valt. In Afrika hebben we ook meestal te maken met een sterk matriachale samenleving. Vrouwen zijn daar veel eerder geneigd om over hun grenzen heen te kijken dan in de traditionele gezinsverhoudingen zoals in India met vooral de man aan het hoofd. Dat maakt een meer flexibele samenwer-

king mogelijk. In Zuid-Amerika - o.a. projecten met zwerfkinderen - en in India - o.a. vrouwenprojecten - vind je veel specifiekere omschrijvingen en ook eisen aan de te spenderen tijd, minstens een half jaar tot een jaar bijvoorbeeld. Dan is het mogelijk als hulponderwijzer aan de slag te gaan.

Veel meer dan vroeger hebben we nu te maken met jeugd - jongens en meisjes - die een half of heel jaar van zijn/haar leven doorbrengt waar hulp nodig is en daar verblijft om te helpen, te delen en te ervaren. Nederigheid is een beetje een ouderwets woord, maar hier betekent het dat je in een andere wereld aankomt en zegt: 'fijn dat ik hier kan zijn, mee kan leven en eten. Wat kan ik bijdragen met mijn beide handen.' Niet meer vanuit het gevoel dat we alles gaan bijbrengen, wel om ervaringen en expertise te kunnen delen. Voor de jongeren speelt het avontuur een rol, maar ook het zoeken naar een richtinggevend ervaring. Daarin kan Dare2Go een rol spelen.

Tjitze Vogel

In Memoriam

Op 16 november 2012 is zuster Maria Meijs overleden. Zij werd 93 jaar. In september 1945 ging ze, zoals ze zelf zei, 'moedig en zonder angst met God op weg' bij de medische missiezusters. Ze kreeg een opleiding tot vroedvrouw maar werd benoemd tot eerste overste van een groeiende groep jonge mmz op Imstenrade. In 1962 vertrok ze naar Phalombe, Malawi en bleef daar 25 jaar, als vroedvrouw en voor de huishoudelijke dienst. In 1989 kwam zij terug, woonde enkele jaren in Utrecht en overleed in De Beyart in Maastricht na een stille laatste periode.

Op 9 maart 2013 overleed in Utrecht mevrouw Truus van de Veerdonk-Möller. In de jaren 70 en 80 heeft ze erg veel voor de medische missiezusters betekend, als lid en als voorzitter van de Stichting Vrienden MMZ. Mevrouw van de Veerdonk werd 87 jaar. Dankbaar en respectvol gedenken wij haar.

Jaarverslag 2012

Beste donateurs,

In 2012 steunde u de Stichting Vrienden Medische Missiezusters met een bedrag van € 236.176 waarvan ruim € 53.000 werd gegeven met een speciale bestemming. Aan erfenissen, legaten en schenkingen kwam er een bedrag binnen van € 633.384 en de opbrengsten uit vermogen bedroegen € 160.504. **In totaal een bedrag aan opbrengsten van € 1.030.064.** We moeten ons daarbij wel realiseren dat hierin een bedrag is begrepen van één erfenis ten bedrage van ruim € 500.000. Ook als we dit in acht nemen blijft er desondanks een substantieel bedrag over waarmee we weer diverse goede en mooie dingen hebben kunnen doen.

Aan steun voor projecten met een speciale bestemming werd een bedrag van € 53.416 overgeboekt terwijl aan overige projecten in het buitenland € 342.804 werd uitgetrokken. Voor de zorgkosten van onze zusters in het district Nederland/België is het jaarlijkse bedrag gereserveerd van € 200.000 en aan andere lasten (o.a. publiciteits- en bureaunkosten) werd een bedrag van ruim € 102.000 betaald.

Omdat er in 2012 een groter bedrag is binnengekomen aan legaten en erfenissen dan dat er was begroot kunnen we in de komende jaren meer aan projecten financieren dan het bedrag aan baten dat hiervoor zal worden ontvangen. Het bestuur geeft hiermede invulling aan het beleid nl. dat ook 'extra' inkomsten aan projecten zullen worden besteedt en slechts tijdelijk worden aangemerkt als financieringsreserve.

Via deze weg wil zuster Mien Leistra iedereen bedanken voor de donaties voor Ang'iyā en de 17 rugzakken.

UITGAVEN STICHTING VRIENDEN MMZ

I. Steun voor projecten	€ 396.220
Oeganda	
• Bouw van kraamafdeling Rubanda	55.000
• Project voor primaire gezondheidszorg Rubanda	10.000
Kenia	
• Zonnepanelen Ang'iyā	5.000
• Vervanging watertanks in Umoja	1.100
• Medicijnen en verbandmiddelen apotheek Ang'iyā	8.000
• Aanleg waterput in Umoja	17.772
Etopië	
• Training aan een groep professionals voor de begeleiding en opvang van wees- en kwetsbare kinderen	15.000
Ghana	
• Watertanks en regenpijpen voor het Sunyani Hostel	4.008
Zuid-India	
• Bouw van extra kamers in het Maria hospital Bharananganam	156.250
Noord-India	
• Auto voor het afkickcentrum in Mandar	7575
Groot Brittannië	
• Bijdrage studiefonds van de medische missiezusters	21.360
Venezuela	
• Auto voor het bereiken van afgelegen gebieden bij Barquisimeto	13.500
• Medicijnen voor de apotheek in de sloppenwijk	4.334
Peru	
• Kosten opvang en revalidatie van gehandicapte kinderen	26.719
Giften met bestemming	53.416
Giften die donateurs zelf bestemmen voor een specifiek project in het buitenland (o.a. in Kenia, Indonesië, Pakistan, Brazilië, Ethiopië en Peru)	
II. Steun voor de zusters in Nederland/België	200.000
III. Kosten kantoor, salarissen, publiciteit, etc.	102.333
IV. Reservering groot onderhoud kantoorpand MMZ	10.000
T O T A A L	€ 708.553

Qua overheadkosten zit de Stichting Vrienden MMZ ruim onder de 25%-norm van het CBF. Het officiële jaarverslag is altijd voorzien van een accountantsverklaring. Wilt u meer weten over het jaarverslag 2012, neem dan contact op met het kantoor van de Stichting Vrienden Medische Missiezusters, vriendenmmz@antenna.nl.

A close-up photograph of an elderly person's hands, clasped together in a prayerful or contemplative gesture. The skin is heavily wrinkled and aged. A mustache is visible on the upper lip. The background is dark and out of focus.

Het leven
beleven
alles naar
boven halen
aan talenten
en mogelijkheden
van geest
en hart
die liggen
opgeborgen
in de
voorraadschuur
van innerlijkheid
en goed mens zijn
dit goed mens zijn
zichtbaar maken
in geloof
en levenshouding
dat is leven
vanuit de oorsprong.

Uit de bundel:

Transparant als een dauwdruppel

Een klein fragment van een leven

Door zuster Odilia MMZ

(1915-2006)